

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Závisí vládní výdaje na pravo-levé orientaci kabinetu?
Evidence ze států EU-25 mezi roky 1993-2007

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské

2014

VII. ročník

Autor: Ondřej Žáček

Obsah

Úvodem	1
1 Teoretické pozadí	1
1.1 Problematika pravo-levého členění politického spektra	1
1.2 Chování politických stran a jeho neshoda s jejich proklamovanou levicovostí či pravicovostí	4
1.3 Shrnutí dosavadního výzkumu	7
2 Politologická kvantifikace ideologie	9
2.1 Přehled používaných technik	9
2.1.1 Odhady odborníků	9
2.1.2 Comparative Manifestos Project (CMP)	10
2.1.3 Počítačové metody	11
2.2 Použité zdroje dat o ideologickém zařazení	11
2.2.1 Pravice a levice ve vládě a parlamentu - Woldendorp, Keman a Budge (2011)	11
2.2.2 Skóre mediánového voliče - De Neve (2011)	12
3 Ekonometrický model	13
3.1 Data a proměnné	13
3.2 Regresní model a ekonometrická verifikace	18
3.3 Interpretace a diskuze výsledků	19
Závěr	21
Seznam literatury a zdrojů dat	23
Přílohy	26

Úvodem

Dělení politické scény na levice a pravici je již spoustu let přítomno v mediálním prostoru, internetových i obyčejných lidských diskusích a to často včetně emocionálního náboje. Ostatně se není čemu divit, všechny dnešní vyspělé liberální demokracie západního střihu jsou založeny na soutěži politických stran, které se snaží nalákat voliče a následně prostřednictvím vládnutí ovlivňovat jejich životy. Záleží však i dnes, na počátku 21. století na tom, zda vládne levice či pravice, tedy na kategoriích, které vznikly za zcela odlišných podmínek v 18. století? Existují vedle subjektivní spokojenosti voličů i objektivně měřitelné rozdíly? Právě ony předpokládané odlišné makroekonomické výstupy levice a pravice, konkrétně výši vládních výdajů v poměru k HDP, se tato práce pokusí otestovat.

V teoretické pasáži bude postupováno od obecného problému vymezení pojmů levice a pravice, přes důvody oportunistického chování politiků jakéhokoliv zaměření až k výsledkům dosavadního výzkumu v této oblasti. Následovat bude pro praktickou část užitečné uvedení do metodologie kvantifikace pravo-levého politického spektra, načež bude představen vlastní ekonometrický model a jeho výsledky. Jeho logika spočívá v obohacení klasických modelů osvětlujících faktory, které ovlivňují výši vládních výdajů, o politologickou proměnnou. Výše uvedené metody lze provést kvůli rozdílnému střídání levicových i pravicových vlád v rámci Evropy, které umožňuje ve spojení s dostatečně dostupným daty jednotlivých států odseparovat vliv levice či pravice od působení jiných faktorů.

Cílem je tedy odpovědět na výzkumnou otázku, zda na pravici či levice vůbec záleží, anebo zda se dnes jedná o částečně vyprázdňené pojmy, které nemají na ekonomický vývoj států významný vliv. Předpokladem je liberálnější pravicová hospodářská politika spojená s nižšími vládními výdaji relativně k politice levicové. Podrobnější úvod do tohoto předpokladu již poskytuje podkapitola 1.1...

1 Teoretické pozadí

1.1 Problematika pravo-levého členění politického spektra

Celá tato práce vychází z klasického učebnicového rozdělení politických stran podle

ideologie na levicové a pravicové, které má kořeny již v zasedání francouzských Generálních stavů v roce 1789, kdy rojalistická aristokracie seděla napravo od krále a naopak příslušníci třetího stavu seděli nalevo (Cabada, Kubát et al., 2002). Ekonomický význam, který leží za dělením na levici a pravici, shrnují Blais, Blake a Dion (1993). Ti dospívají k závěru, že se střet levice versus pravice projektuje do odlišných preferencí ohledně regulace trhu vůči svobodnému podnikání, (ne)řešení příjmových nerovností, množství a velikosti státních podniků, roli státu v ekonomice, názorů na efektivitu trhů či výši vládních výdajů. Neboli - základní ohnisko střetu pravice a levice leží v různých pohledech na roli státu a trhu. Z této premisy bude vycházet i další text mojí práce.

Použité pravo-levé lineární zjednodušení je výhodné pro moji následnou ekonometrickou analýzu, nicméně má přirozeně své problémy, které jsou hojně diskutovány zejména v politologické literatuře. Není stěžejním prvkem této práce se zabývat podrobně pozadím otázky „do parties matter?“ očima politické vědy a smysluplností dělení stran na pravicové a levicové, a proto budou uvedeny především ekonomické důvody, proč je stále aktuální zabývat se vlivem politických stran, respektive pravice a levice, na výši vládních výdajů. Srovnatelné výstupy umožňují pouze vyspělé státy, ostatně v mnoha rozvojových zemích se k demokratické soutěži politických stran bohužel ještě nedospělo.

Obecně existují dva základní přístupy k vlivu orientace stran na politické výsledky. Škola konvergence tvrdí, že politické proměnné nehrají významnou roli, přičemž opačný názor tvrdí, že změny v politické reprezentaci *ceteris paribus* jsou spojeny s odlišnými výstupy. (Imbeau, Pétry a Lamari, 2001)

Škola konvergence zejména zastává názor, že na stranách nezáleží kvůli prohlubující se globalizaci, liberalizaci mezinárodního obchodu, obdobným problémům, kterým země musí čelit a také změnám v sociálních třídách (např. Knill (2005), Hellwig (2008)). Z ekonomického hlediska Pierson (1996) tvrdí, že na stranách nezáleží, protože od konce ropných šoků v 70. letech jsou pravicové i levicové strany zaklíněny mezi stále se rozpínajícím státním dluhem a na druhé straně ohromným politickým nákladům úsporných opatření. Tím, proč se politické strany nechovají v souladu s očekáváním, se věnuji podrobněji v následující podkapitole 1.2.

Opačně ve své studii Finseraas a Vernby (2011) dokazují, že i v rámci moderního státu blahobytu skutečně záleží na tom, zda vládne levice či pravice, ačkoliv až od určité úrovně pravo-levé polarizace. Navíc empiricky prokazují, že složení kabinetu vysvětlovalo růst v sociálních výdajích států do ropných šoků i jejich (ne)klesání po nich. Další zdůvodnění je v hojně citovaném článku Political Parties and Macroeconomic Policy od Hibbse (1977). Ten

jako jeden z prvních statisticky odhalil významný vliv pravicových a levicových stran na makroekonomické ukazatele Phillipsovy křivky – na trade-off mezi inflací a nezaměstnaností. Tento přístup byl sice v dalších letech podroben značné kritice kvůli zavedení racionálních očekávání do makroekonomie, nicméně podnítil celou řadu dalších výzkumů v této oblasti. Často je také odkazováno na Anthony Downse (1957). Vzhledem k tomu, že žijeme ve světě nedokonalé informovanosti a získávání dalších informací pro naše rozhodování znamená náklady, umožňuje přiřazení politické strany k určité ideologii¹ značnou úsporu nákladů. Člověku stačí vyzorovat korelaci mezi programem či prosazovanou politikou strany a může používat ideologii jako referenční rámec k srovnání jednotlivých stran. Také je jednodušší srovnávat jednotlivé ideologie než konkrétní politiky jednotlivých stran v jejich programech. Racionální voliči tak poptávají ideologie a strany přicházejí s jejich nabídkou. Strany však nemohou měnit svojí ideologii zcela libovolně, protože by to mohlo způsobit jejich nevěrohodnost v očích voličů a následný neúspěch, obdobně jako v případě nedůvěryhodné firmy na trhu statků. Dále je také nutné, aby se strany s nějakým ideologickým rozložením, například pravo-levým, opakovaně identifikovaly, jinak by jej racionální voliči opustili jako neefektivní. Dodnes se však s tímto rozřazením setkáváme, což značí její užitečnost.

Navíc pokud bereme politický trh jako obdobu trhu statků, tak snaha o zavádění nových témat jako je například ochrana životního prostředí a s ní spojené strany zelených může být jen analogií produktové diferenciace. Pokud se takový krok ukáže jako funkční a zelené strany začnou získávat voliče, začnou jej napodobovat i ostatní strany. Proto se dnes vyskytují pasáže o ochraně životního prostředí ve volebních programech levicových i pravicových stran, ale ani tento jistě palčivý společenský problém prozatím nevedl k překonání pravo-levého rozdělení, jak by indikoval skeptický přístup školy konvergence.

Právě na Downsových ekonomických základech je položena můj předpoklad, že i dnes je aktuální se zajímat o vliv kategorií pravice a levice, neboť jsou lidmi stále používány, což by v případě jejich nevýznamnosti nebylo opodstatněné. Základní hypotézu testovanou v praktické části práce lze tedy formulovat následovně: ***Pravo-levá pozice vlády má vliv na vládní výdaje, přičemž pravicové vlády jsou ceteris paribus spojeny s nižšími výdaji než vlády levicové.***

¹ Downs definuje ideologii jako verbální odraz oné individuální představy „správné společnosti“ a hlavních politik, které k ní směřují.

1.2 Chování politických stran a jeho neshoda s jejich proklamovanou levicovostí či pravicovostí

Z podkapitoly 1.1 tedy vycházíme z toho, že pro voliče má dělení na levice a pravici smysl, šetří jeho náklady, lze vysledovat spojitost mezi jeho společenským postavením a politickou volbou, a tedy stále přežívá. Přesto existují institucionální i ekonomické faktory, které stranu zvolenou racionálním voličem podle pravo-levé orientace odchyľují od jejího programu, pro který byla zvolena.

Politika obecně není tvořena jen politickými stranami, ale i dalšími subjekty, z nichž nejdůležitějšími jsou zájmové skupiny a byrokracie² (Blais, Blake a Dion, 1993). Jejich výzkumem se zabývá podstatná část teorie veřejné volby, nicméně pro tuto práci je podstatné si uvědomit obecný závěr, že za určitých okolností mají obě tyto skupiny velký vliv na uskutečňovanou politiku a legislativní proces, takže mohou rozmazávat specifické zaměření pravicových a levicových stran. V případě byrokracie vzniká dokonce dvojitý problém pána a správce, kdy voliči jsou v postavení pána vůči politikům, kteří se však musí jako pánové spoléhat právě na byrokraty.

Přesto hlavní část politického vlivu zbývá na politických stranách. Na ně nelze naivně pohlížet jako na instituce maximalizující veřejný zájem per se. Především jsou tvořeny jednajícími lidmi – politiky. A v souladu s neoklasickým individualismem a smithovským náhledem na chování jednotlivců je přínos politiků společnosti, v tomto případě svědomité vykonávání politiky, pro kterou byli zvoleni, až druhotným produktem naplňování jejich vlastních cílů, jimiž mohou být co nejvyšší příjmy, moc, společenská prestiž a další. (Downs, 1957)

Zaměříme se však na politiku ovlivňující výši vládních výdajů. Jejich zkracování naráží na svízelnou situaci s velkými politickými náklady, ve které se malé skupině lidí relativně značně ubírá, a naopak přínosy například v podobě nižších daní jsou rozprostřeny mezi velké množství lidí a z ekonomického pohledu na politiku by člověk neměl být překvapen tím, že se pravice do takových kroků nijak zvlášť nežene. Politici a to i ti pravicoví jsou tak stále pod vlivem „efektu západky“ a nelze očekávat skokové změny, ačkoliv jsou ve vládě. Z toho vyplývá i jistá závislost na minulých rozhodnutích (path-dependency), která

² Vzhledem k populárnímu evropskému trendu schvalování tzv. služebních zákonů či zákonů o státních úřednících, jejichž proklamovaným cílem je depolitizace veřejné správy, osobně očekávám rostoucí vliv úředníků na uskutečňovanou politiku.

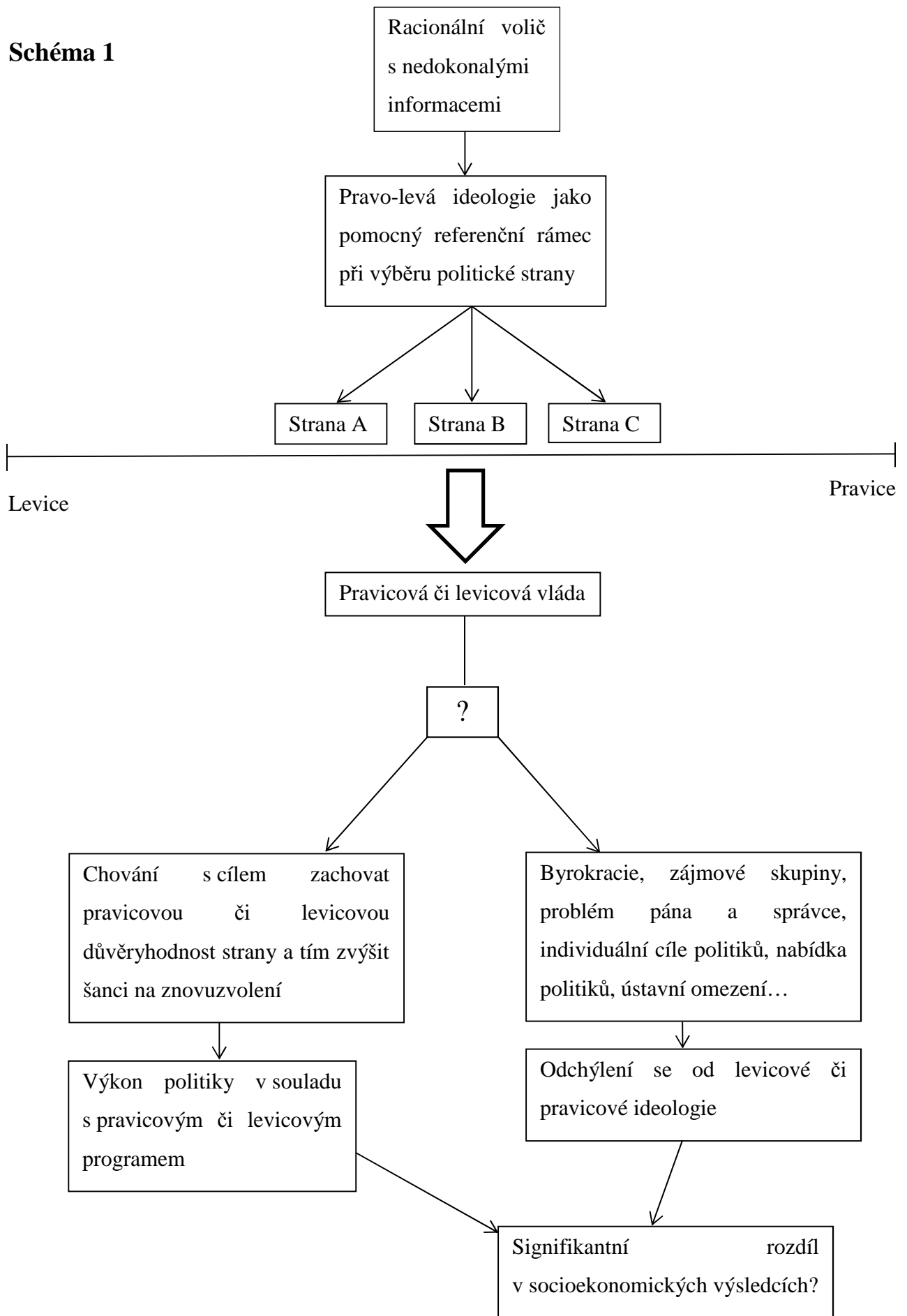
ovlivňují současnost, a bude muset být zohledněna v ekonometrickém testování.

Dále jestliže jsou politici těmi hlavními, kdo vykonávají politiku strany, tak jejich kvalita bude ovlivňovat i naplňování stranického programu. Autoři Caselli a Morelli (2004) jsou vůči nabídce politiků značně skeptičtí hned z několika důvodů. Zaprvé nekvalitní politici, měřeno dle kompetentnosti vykonávat co nejlepší politiku s co nejnižšími náklady (např. nějaký sociální program s minimem vybraných daní) a čestnosti, mají oproti těm kvalitnějším nižší oportunitní náklady existence v politice, protože by jednoduše na trhu nedosáhli takové mzdy jako jejich schopnější kolegové. Naopak lidé poptávají co nejkompetentnější a nejčestnější politiky. Výsledná rovnováha záleží pak na výši (legálních) výnosů. Nízké platy politikům mohou jednoduše vést k horší nabídce. Nekvalitní politici mohou také uvalovat negativní externalitu na ty kvalitní, kdy se jejich horší společenské postavení promítne i do vnímání těch kvalitních. Dále tak může vznikat opět jistý druh path-dependency, kdy politici ovlivňují i výstupy těch následujících následujícím způsobem - kvalitní politici si budou spíše vybírat schopné byrokraty a budou se snažit o vysoké mzdové hodnocení své práce, což bude dále lákat obdobné typy. Nebo opačně nekvalitní politici mohou spíše platy snižovat, protože to zvyšuje jejich šanci na znovuzvolení kvůli slabší konkurenci, přičemž si mohou nižší oficiální platy kompenzovat nezákonnými rentami.

Další faktor, který již není zaměřen přímo na jednání politiků, ale je spíše institucionálního rázu, je ústavní uspořádání jednotlivých zemí (Schmidt, 1996). To má tendenci působit proti velkým rozdílům mezi pravicí a levicí. Všechny mnou testované země EU-25 jsou zeměmi se smíšenou sociálně-tržní ekonomikou a se standardní vysokou ochranou lidských práv a svobod. Politické strany prostřednictvím vlády tak nemohou působit příliš razantně na mikroekonomické rozhodování občanů.

Tato podkapitola tedy znázorňuje protisměrné působení ekonomických i jiných faktorů na racionální a intuitivně očekávatelný rozdíl mezi socioekonomickými výsledky pravicových a levicových stran zmíněný v hypotéze na konci předchozí podkapitoly. Jistým způsobem rozpolcenou situaci shrnuje následující Schéma 1:

Schéma 1

1.3 Shrnutí dosavadního výzkumu

Z výše uvedeného je zřejmé, že z teorie nevyplývá zcela jednoznačný závěr o vlivu stran, který by měl být statistickým testováním potvrzen. A skutečně lze opačné výsledky v žurnálové literatuře nalézt. Výmluvný přehled prací, které hypotézu o významnosti vlivu levice či pravice na různé socioekonomické ukazatele států nepotvrzují, poskytuje Imbeau, Pétry a Lamari (2001).

Ti ve své přehledové meta-studii shrnují výsledky ze 43 studií, které se snaží o empirický test stranického vlivu na nejrůznější socioekonomické ukazatele, jakými jsou výdaje na vzdělávání, zdravotnictví, sociální systémy, státní dluh, míra intervencí, privatizace, výše zaměstnanosti ve veřejném sektoru a další. Všechny tyto studie obsahují 693 korelací či regresních koeficientů a pouze 154 z nich je statisticky významných a s odpovídajícím znaménkem, 48 z nich je významných s „anomálním“ znaménkem a zbývajících 493 není signifikantní ani na 10% hladině významnosti. Příčinou jsou zejména různá data, odlišné ekonometrické metody i odlišné používání pojmů levice a pravice.

Co se týče prací, které vliv ideologie potvrzují, vybrány jsou zejména ty, které zkoumají vliv konkrétně na výši vládních výdajů. Hlavní pozornost bude upřena na formulaci vysvětlované proměnné a vysvětlující proměnné zkoumající politický vliv. V první řadě se jedná o základní článek, z kterého vycházím, od Blaise, Blaka a Diona (1993). Ten testoval 15 zemí během 28 let všemi způsoby – v rámci časových řad (v čase v rámci jednotlivé země), průřezově (ve všech státech během jednoho roku) i dohromady (tzv. pooled OLS, ve kterém se pracuje se s danými zeměmi v daném roce jako s jednotlivými průřezy). Jejich vysvětlovanou proměnnou byly civilní vládní výdaje, tedy celkové výdaje všech úrovní vlády mínus výdaje na armádu, které považují za politicky neutrální, v poměru vůči HDP. Stěžejní vysvětlující proměnná *party* znamenala rozdíl mezi podílem zástupců levicových stran v kabinetu a zástupců pravicových stran. Nabývala tak hodnoty od -1 u kompletně pravicových vlád až +1 u vlád zcela levicových. Politické strany jsou v jejich výzkumu rozřazeny na levicové a pravicové podle srovnání na základě názorů odborníků (expert judgments). V rámci časových řad i průřezových měření jsou výsledky nepřesvědčivé, což vzhledem k počtu pozorování není nikterak překvapující. V obou případech sice převažují očekávané směry parametrů nad těmi anomálními, ale v nijak oslnivém poměru. Přesvědčivějších výsledků je dosaženo při poolingů všech dat do 420 (15 x 28) nezávislých pozorování. Zde se již statisticky významně ukazuje, že levicové vlády utrácejí více než jejich

pravicové protějšky, konkrétně činí průměrný rozdíl mezi zcela levicovou a zcela pravicovou vládou 0.66 %. Rozdíl se navíc ještě zvyšuje (1.4 %), pokud je vláda stabilní, což je zde definováno jako odchylka proměnné *party* o méně než 0.2 v rámci pěti po sobě jdoucích let. Ve své aktualizované práci Blais, Blake a Dion (1996) přidávají další kontrolní proměnnou - výši veřejného dluhu, který považují za hlavní omezení vládních výdajů, zvětšují dataset a zejména pozměňují formulaci vysvětlované proměnné. Ta již není brána jako úroveň podílu civilních vládních výdajů na HDP, ale jako hodnoty meziroční změny v těchto výdajích. Toto opatření má svoji logiku, která byla zmíněna již v předchozí podkapitole, a sice že vlády nejsou zcela nezávislé na vládních výdajích předchozích vlád a nejsou tak zcela svobodné v tom, jak vysoké vládní výdaje budou. Výstup však zůstává obdobný jako v předchozí studii, vládní výdaje rostou u zcela levicových vlád o 0.4 % rychleji než u kompletně pravicových vlád.

V předchozím výzkumu je často poukazováno na nízké počty pozorování. Cusackovi (1997) se podařilo dataset značně rozšířit, když testoval 15 zemí OECD mezi roky 1955-1989 a získal tak 525 pozorování. Nezávislou proměnnou byla opět první diference civilních vládních výdajů v poměru k HDP a hlavní závislou byla orientace vládního kabinetu. U ní opět vyšel signifikantní a očekávaný výsledek, tedy že pravicové strany mají tendenci zvyšovat vládní výdaje pomaleji než strany levicové.

S novějším výzkumem v oblasti přichází Pickering a Rockey (2011). Ti se snažili prozkoumat, proč se mezi 60. a 90. léty natolik změnil poměr vládních výdajů vůči HDP ve vyspělých zemích. V 60. letech byly poměry podobné a naopak na konci 90. let lze na jedné straně pozorovat Švédsko s 60 % vládních výdajů k HDP oproti 35 % ve Švýcarsku či Japonsku. Obecně lze sledovat trend růstu tohoto poměru, což je mimo jiné vysvětlováno tzv. Wágnerovým zákonem již z konce 19. století, který tvrdí, že důchodová elasticita poptávky po veřejných statcích je větší než 1, jednodušeji řečeno veřejné statky představují luxusní statek³. Sám o sobě však nic neříká o probíhající divergenci tohoto ukazatele. Tu autoři vysvětlují právě rozdílným ideologickým zaměřením mediánového voliče, neboli že v kulturně levicovějších zemích působí Wágnerův zákon důrazněji než v zemích pravicových.

³ Tento zákon by ad absurdum mohl znamenat, že s rostoucími důchody v budoucnosti vlastně celou ekonomiku pohltí stát. Na to však autoři odpovídají, že se tak nestane, neboť preference většího množství veřejných statků znamená zároveň i méně soukromé spotřeby. Mezní užitek z veřejných statků tak je sice rostoucí, ale přírůstky jsou stále menší a rovnováha tak teoreticky nastává v bodě, kde se užitek z poslední jednotky veřejného statku bude rovnat obětovanému užítku z poslední jednotky neuskutečněné soukromé spotřeby.

Obdobně jako v předchozí kapitole nepoukazovala teorie o chování politiků a jejich stran s jistotou na to, zda se budou držet ideologického směru, pro který byli zvoleni, ani zde neukazují empirické testy na jednoznačný vliv ideologie vládnoucího kabinetu na výši vládních výdajů. V tom lze spatřovat jistou logickou návaznost - neurčitý výsledek v chování politiků na „mikro“ úrovni se může projevat i v rozporuplných výsledcích na datech, jak ostatně ilustruje již Schéma 1. Další důvody je třeba hledat v rozlišných ekonometrických přístupech, dostupných datech, zahrnutých proměnných a jejich specifikaci. Právě o různých variantách a vlastnostech kvantifikace nejsledovanější závislé proměnné v mém ekonometrickém modelu zachycující ideologický vliv kabinetu na výši vládních výdajů pojednává následující kapitola.

2 Politologická kvantifikace ideologie

Jestliže je cílem této práce ekonometricky zjistit vliv ideologie na vládní výdaje, je nezbytné vymezit, co bude za levici či pravici konkrétně číselně považováno. Proces získání čísla z politické reality pro regresní analýzu má dvě fáze. Nejprve je třeba politické strany přiřadit v rámci ideologického spektra a poté je třeba jejich pozici nějakým způsobem operacionalizovat.

2.1 Přehled používaných technik

V zásadě existují tři nejrozšířenější přístupy, jak strany přiřazovat na pravo-levou osu. Jde o odhady odborníků (expert surveys), pak o ruční dekodování politických volebních programů jednotlivých stran podle předem určených kritérií, kde je nejznámější tzv. Comparative Manifestos Project (dále též jako CMP), a poslední možností je strojové dekodování těchto programů. Všechny tyto metody mají své výhody a nevýhody, přičemž výhoda u jedné je často nevýhodou u metody jiné a naopak. Pro jejich krátký přehled je čerpáno z prací Volkensové (2007), Benoita a Lavera (2005) a Jäckleho (2009).

2.1.1 Odhady odborníků

Expert surveys fungují tak, že v určité zemi jsou osloveni akademici, lidé z politologických sdružení či publicisté, aby zařadili politickou stranu na určitou pozici spektra v různých aspektech (např. zda je vláda pro progresivní daně), z čehož se následně

odvodí pozice strany. Nevýhody tohoto přístupu vyplývají z jeho nesystematičnosti, například odborníci často strany vnímají na určité části spektra, zatímco jejich volební programy naznačují, že se snaží zaujmout novou pozici a nové voliče. Tyto odhady si také mohou plést deklarovanou pozici strany a uskutečňovanou politiku, což činí problém zejména při srovnání mezi zeměmi. Výsledky také nelze snadno podle textu zpětně zkontrolovat jako u obou dalších metod a velmi silně záleží na sestavení anketního dotazníku, který nesmí být příliš obecný, protože pokud by experti měli přímo přiřazovat politickou stranu na levici či pravici, posuzovali by to svojí vlastní ideologickou optikou. V některých malých zemích je také problém s nedostatkem expertů, kvůli důvěryhodnosti je přirozeně vhodné získat co nejvíce odpovědí. Obecně jsou tyto odhady nejnáchylnější na subjektivitu hodnocení. Výhodou je, že odborníci mohou pracovat i s kvalitativními skutečnostmi, které zbývající metody používající tvrdá data nemusí zpozorovat.

2.1.2 Comparative Manifestos Project (CMP)

Druhou metodou je CMP. Ta funguje tak, že jednotlivé věty z volebních programů jsou roztrženy na jednotlivé výroky (quasi sentences), které se podřazují pod jednotlivé předem určené kategorie. Například věta: „Naše strana se bude zasazovat aktivněji o prosazení míru ve světě, čemuž budou odpovídat i vyšší výdaje na armádu,” bude roztržena na dva výroky a podřazena pod kategorie Peace: positive a Military: positive. Pro pravo-levé dělení byly vytvořeny kategorie, které nejčastěji odpovídají vnímání levice (např. Protectionism: positive či Market regulation) a pravice (např. Free enterprise nebo Welfare state limitation). Pozice strany se pak vypočte podle následujícího vzorce:

$$Left - right score = \frac{Right\ quasi\ sentences - left\ quasi\ sentences}{quasi\ sentences} \times 100 \quad (1)$$

Strana na krajní levici by pak dosahovala hodnoty -100, zatímco krajně pravicová +100 za předpokladu, že by se všechny výroky týkaly pravicového či levicového zařazení. Velkou výhodou CMP je sledovat skutečnou pozici strany zachycenou v jejím programu, přičemž tato pozice se může měnit. Pro srovnání s expert surveys si představme, jak by mohla být vnímána Občanská demokratická strana v ČR. Ta by mohla být odborníky viděna stále pohledem 90. let jako značně pravicová, přičemž ukazatel CMP se vyvíjí od hodnoty cca +39 z volebního programu roku 1992 k +11 v roce 2010. CMP tak umožňuje vidět vývoj politických stran v čase. Problémy této metody vyplývají vesměs z toho, že je založena na testování určitého dokumentu. Jenže všechny strany nutně nemusí mít dostupný volební

program, případně je krátký nebo se v něm strana nezmiňuje o názorech na všechna společenská témata. CMP na druhou stranu poskytuje poměrně velká množství dat v průběhu dlouhých období, u některých zemí již od 50. let 20. století, a to se stejnou metodologií, což zahrnuje značný komparativní potenciál. Avšak obsah pojmů pravice a levice se v čase vyvíjí, což zakonzervované kategorie nemusí zachytit. Pozice stran je také ovlivněna počtem výroků, které nelze podřadit pod žádnou z kategorií. Pokud by měla strana celkem v programu 10 výroků, 4 pravicové, 2 levicové a 4 nezařazené, dosáhla by skóre +20 ($[4-2/10]*100$), při vyšším počtu nezařazených pojmů by se skóre snižovalo, ačkoliv by se strana fakticky nemusela ke středu blížit.

2.1.3 Počítačové metody

Co se týče poslední metody, počítačová analýza volebních programů již funguje bez potřeby lidského podřazování do určitých kategorií. Existují dva základní způsoby, jak může fungovat. První možností je, že se vytvoří určité zásobníky slov či částí textů, které odpovídají nějaké ideologické ose, a počítají se výskyty těchto slov či slovních spojení ve volebním programu. Druhý přístup, tzv. *wordscore*, počítá frekvenci ideologických slov v rámci celého textu, kterou následně srovná s obvyklou frekvencí slov u jiné strany, u které je však potřeba znát její pravo-levé umístění apriorně. Její nevýhody jsou obdobné jako u CMP, jelikož také pracuje jen s určitými dokumenty. Výhodou je její nenákladnost a vysoká standardizace.

2.2 Použité zdroje dat o ideologickém zařazení

2.2.1 Pravice a levice ve vládě a parlamentu - Woldendorp, Keman a Budge (2011)

V ekonometrickém modelu budu pro dosažení vyšší vypovídací hodnoty pracovat se dvěma odlišnými zdroji dat pro hlavní exoogenní proměnnou. V první řadě se jedná o proměnnou z datasetu od Woldendorpa, Kemana a Budge (2011). Strany na levici, střed a pravici třídí podle zpráv o stranách z Keesing's Contemporary Archives / Record of World Events, dále je kontrolují a srovnávají s již provedenými kvantifikacemi a v poslední řadě je posílají národním expertům na kontrolu (Jäckle, 2008). Jde tak víceméně o výzkum typu expert survey. Autoři poté přiřazují jednotlivým vládám a parlamentům v průběhu volebních období hodnoty ukazatele *Complexion of party government* (dále jen CPG) od 1 do 5 podle následujícího klíče:

1	Pravicová dominance – podíl křesel ve vládě a podporujících pravicových stran v parlamentu je vyšší než 66.6 %
2	Pravo-středová orientace - podíl křesel ve vládě a podporujících pravicových nebo středových stran v parlamentu je u obou mezi 33.3 % a 66.6 %
3	Vyvážená situace - podíl křesel ve vládě a podporujících středových stran v parlamentu je vyšší než 50 %, nebo existuje velká koalice pravice a levice, kde však ani jedna strana není dominantní
4	Levo-středová orientace - podíl křesel ve vládě a podporujících levicových nebo středových stran v parlamentu je u obou mezi 33.3 % a 66.6 %
5	Levicová dominance – podíl křesel ve vládě a podporujících levicových stran v parlamentu je vyšší než 66.6 %

2.2.2 Skóre mediánového voliče - De Neve (2011)

Druhým zdrojem bude práce od De Nevea (2011). Ta se zakládá na datech z Comparative Manifestos Project a pro každé volby konstruuje pravo-levé skóre mediánového voliče následujícím způsobem: Podle volebních výsledků se strany seřadí podle svého CMP skóre. Za předpokladu, že voliči volí jim nejbližší stranu, se mezní volič nachází vždy ve středu mezi hodnotami CMP jednotlivých stran. Tudíž lze přiřadit jednotlivým CMP intervalům mezi stranami hodnoty volebního výsledku, z nichž je vypočítáno skóre mediánového voliče následovně:

$$M = L + \frac{50-C}{F} \times W \quad (2)$$

M – ideologické skóre

L – Levý okraj CMP intervalu obsahujícího mediánového voliče

C – Podíl hlasů před intervalem s mediánovým voličem

F – Podíl hlasů v intervalu mediánového voliče

W – Šíře CMP intervalu s mediánovým voličem

Pro názornost si představme následující příklad – v parlamentních volbách se utkají jen dvě strany, levicová strana K s CMP skóre -50 a pravicová strana S se skóre +20. Vyhraje strana S s 60 % hlasů a strana K prohraje s 40 %. Mezní volič má tedy CMP skóre -15 $(-50+20/2)$. Máme tedy rozloženy voliče do dvou intervalů (-100,-15) a (-15,100). Voliči jsou rozloženi ze 40 % v prvním a 60 % v druhém, a tudíž mediánový volič se nachází v druhém intervalu. $M = -15 + (50-40)/60 * 115 = +4,16$. Lze vidět, že v takové společnosti by byl mediánový volič kvantifikován jako prakticky zcela středový, ačkoliv nad vládními výdaji by měla kontrolu pravicová strana.

3 Ekonometrický model⁴

V této kapitole bude pojednáno nejdříve o datech a jejich operacionalizaci, poté o specifikaci modelu a nakonec budou interpretovány výsledky. Jako předloha budou sloužit zejména práce Blaise, Blaka a Diona (1993, 1996) a Gramce (2007).

3.1 Data a proměnné

Jak bylo již uvedeno, pracovat budu s panelovými daty, konkrétně se zeměmi bývalé EU-25 mezi roky 1993-2007, respektive 1993-2003 pro data od De Nevea (2011). Vzhledem k některým chybějícím pozorováním se jedná o nevyvážený panel. Dané období a země jsou zvoleny kvůli dostupnosti dat a možnosti otestování vlivu členství v Evropské unii. Některé vybrané země navíc před rokem 1993 vůbec neexistovaly.

Vládní výdaje – d_G_GDP

Za vysvětlovanou proměnnou budou dosazeny meziroční změny poměrů státních výdajů k HDP (neboli jejich růst či pokles).⁵ To je podle mého názoru vhodnější úprava než jednotlivé hladiny kvůli zmíněnému problému s path-dependency. Konkrétně budu pracovat s celkovými státními výdaji (general government total expenditure) a nikoliv pouze s výdaji čistě centrálně-vládními, tedy bez samospráv (central government spending). Důvodů je

⁴ Pro práci s daty byl využit program Gretl ve verzi 1.9.12.

⁵ Pro mé období relativního vojenského klidu mezi lety 1993 a 2008 není nutné od celkových výdajů navíc odečítat armádní výdaje podle vzoru Blaka, Blaise a Diona (1996). Spíše by to přineslo možnost nějakého rušivého vlivu na dataset vzhledem k odlišným použitým databázím. Alternativní možností by mohlo být zahrnutí dummy proměnné sledující účast v NATO, s níž se pojí závazek vydávat na armádu alespoň 2 % HDP ročně.

několik. Zprv je cílem této práce vliv vlády na zapojení do celého HDP a nikoliv jen do některého úseku, dále jak uvádí Gramc (2007), central government spending mohou být zavádějící, neboť právě ony nižší stupně vlády mají v různých státech odlišnou fiskální autonomii. Pro celkové státní výdaje jsou také lépe dostupná data a podle mého názoru se např. pravicová úspornější politika odráží i do chování samospráv. Obecně je pod celkové vládní výdaje (general government total expenditure) zahrnována vládní spotřeba, transfery a podpory, úroky na nesplacený státní dluh a výdaje za kapitálové statky. V dalším textu však budou tyto přísně vzato státní výdaje používány i pod pojmem vládní výdaje.

Pravo-levá ideologie – *polCPG* a *polCMP*

Teoretické odůvodnění této proměnné již bylo nastíněno v předchozí kapitole. Za hlavní sledovanou proměnnou sledující vliv ideologie tedy budou dosazena do dvou různých modelů data z Woldendorpa, Kemana a Budge (2011) – *polCPG* a De Nevea (2011) – *polCMP*. Je vhodné připomenout, že *polCPG* nabývá hodnot od 1 (pravice) do 5 (levice), a proto je očekávaný směr působení kladný, přičemž *polCMP* nabývá hodnot od -100 (levice) do +100 (pravice), a tudíž je očekávaný směr koeficientu záporný. Z důvodu jejich rozdílných intervalů také nebude možné porovnávat absolutní velikost koeficientů. *PolCPG* se přiřazuje každé vládě, které se samozřejmě na základě voleb mění i v průběhu roku, přičemž pro tyto volební roky pak budou dosazeny ty hodnoty, které získala nejdéle trvající vláda v daném roce. Obdobně *polCMP* jsou vypočítány po každých volbách a ve volebních letech budou dosaženy hodnoty mediánového voliče z předchozího roku, pokud se volby konaly před 30. červnem a hodnoty přímo volební, pokud se konaly po 30. červnu daného roku.

HDP per capita – $\log_GDPpCAP$

Tato kontrolní vysvětlující proměnná má za úkol odseparovat vliv rostoucího bohatství na růst velikosti státu v ekonomice a souvisí s již zmíněným Wágnerovým zákonem, který říká, že důchodová elasticita poptávky po veřejných službách je vyšší než 1. To by předpokládalo kladný směr působení. Na druhou stranu je třeba brát v úvahu i možnost fiskálního proticyklického působení vlád, takže když HDP roste, vládní výdaje se mohou spíše snižovat. To by nahrávalo spíše zápornému efektu. Proměnná je kvůli svému exponenciálnímu trendu logaritmizována, je udávána v dolarech a standardizována dle parity kupní síly.

Nezaměstnanost – *unemp*

Nezaměstnanost by měla zachytit stabilizaci ekonomik zejména v dobách recesí prostřednictvím státních rozpočtů. Při zvyšujících se počtech nezaměstnaných se aktivují automatické fiskální stabilizátory, což vede zejména k vyšším transferům. S rostoucí nezaměstnaností je očekáván i vyšší podíl státu v ekonomice, a tedy i kladné znaménko regresního koeficientu. Konkrétní čísla představují procentuální poměry nezaměstnaných k celkové pracovní síle.

Populace nad 64 let věku – *over64*

Vyšší podíl starší populace s sebou nese i větší nároky na zdravotní a sociální systém, což se následně promítne i do státních výdajů. Ve všech testovaných zemích existuje v menší či větší míře veřejné zdravotnictví i státní penzijní systém. Proměnná je zadána v procentech v poměru k celkové populaci a předpokládaný vliv je opět kladný.

Otevřenost ekonomiky – *openness*

Tento ukazatel je měřen procentuálním podílem součtu exportu a importu zboží a služeb k HDP. Jeho vliv na výši vládních výdajů není na první pohled úplně zřejmý. Rodrik (1998) považuje za důvod větší rizika z externích šoků pro ekonomiku, a tedy že vlády logicky zvětšují své zapojení do ekonomiky, aby snížily náchylnost k těmto šokům. Gancia a Epifani (2009) dále tvrdí, že čím více je země zapojena do mezinárodního obchodu, tím více dopadají na ostatní země náklady z domácího zdanění, a tudíž má vláda tendenci snadněji růst. Necht' je důvod jakýkoliv, koeficient u *open* je očekáván kladný.

Státní dluh – *debt*

Proměnná státního dluhu je zařazena, protože představuje jedno z hlavních omezení státních výdajů. Čím větší je dluh, tím méně možností má vláda dále zvyšovat například transfery. To by mohlo nahrávat zápornému vlivu. Na druhou stranu Blais, Blake a Dion (1996) uvádějí, že vyšší státní dluh s sebou nese i nutnost platit více za úroky, a tudíž je možný i kladný směr působení. Ideální by bylo odečíst od hlavní vysvětlované proměnné kromě nákladů na armádu i náklady dluhové služby, to však vzhledem k nedobré dostupnosti dat, která by ještě zmenšila můj dataset, nebude provedeno. Hodnoty jsou v poměru k HDP.

Míra urbanizace - *urban*

Co se týče míry urbanizace měřenou podílem obyvatelstva žijícího ve městech vůči celkovému obyvatelstvu, opět je očekáván kladný dopad. Tedy že více urbanizace vede

k větším státním výdajům. Gramc (2007) to odůvodňuje tím, že městská populace se snáze zdaňuje, Lowery a Berry (1983) dodávají, že s růstem počtu obyvatel ve městech rostou i externality, které na sebe jednotlivci uvalují, a které následně vyžadují zásahy vlády, a také je nutno vydávat i více za veřejné statky.

Členství v Evropské unii – eu

Poslední proměnná se přímo hodí k mému datasetu a sleduje členství zemí v Evropské unii. Mezi lety 1993 a 2007 proběhly sice pouze dvě vlny rozšíření, proto je u mnoha zemí konstantní. Jedná se o dummy proměnnou (nabývá pouze hodnoty 0 a 1). Vzhledem k závazku členů EU přijmout Euro, je nutné předtím splnit Maastrichtská kritéria. A vzhledem ke kritériu maximálního státního dluhu vůči HDP je očekáváno spíš záporné působení proměnné.

Tabulka 2 – Přehled použitých proměnných

Proměnná	Zkráceně	Očekávaný směr působení	Zdroj dat
Vládní výdaje	<i>G_GDP</i>	vysvětlovaná	IMF World Economic Outlook
Pravo-levá ideologie 1	<i>polCPG</i>	+	Woldendorp, Keman a Budge (2011)
Pravo-levá ideologie 2	<i>polCMP</i>	-	De Neve (2011)
HDP per capita	<i>log_GDPpCAP</i>	+/-	IMF World Economic Outlook
Nezaměstnanost	<i>unemp</i>	+	IMF World Economic Outlook
Populace nad 64 let věku	<i>over64</i>	+	World development indicators
Otevřenost ekonomiky	<i>openness</i>	+	World development indicators
Státní dluh	<i>debt</i>	+/-	IMF World Economic Outlook
Míra urbanizace	<i>urban</i>	+	World development indicators
Členství v EU	<i>eu</i>	-	MZV ČR

Než bude přistoupeno k samotnému modelu, je vzhledem k časové složce v panelových datech nutno otestovat sílu závislosti časových řad jednotlivých proměnných. V našem případě je potřeba, aby byly pouze „slabě závislé“ a stacionární (Integrated of order zero, dále jen I(0)). Pokud podezříváme časovou řadu ze závislosti silné (I(1)), která může působit problémy při odhadech pomocí metody nejmenších čtverců, lze k otestování použít metodu zmíněnou ve Wooldridgeovi (2009), která je blíže popsána v Příloze 1. Všechny proměnné kromě *polCPG*, *polCMP* a *eu* byly kvůli riziku zdánlivé regrese převedeny na své první diference (meziroční změny), neboli na své „růsty“.

3.2 Regresní model a ekonometrická verifikace

Hlavní model bude tedy odhadován pomocí metody nejmenších čtverců (MNC), jehož dvě podoby podle základní sledované vysvětlující (polCPG a polCMP) proměnné jsou následující (předpona $d_$ značí první diferenci):

$$1: \quad d_G_GDP_{it} = \beta_0 + \beta_1 polCPG_{it} + \beta_2 d_log_GDPpCAP_{it} + \beta_3 d_unemp_{it} + \beta_4 d_over64_{it} + \beta_5 d_openness_{it} + \beta_6 d_debt_{it} + \beta_7 d_urban_{it} + \beta_8 eu_{it} + u_{it}$$

$$2: \quad d_G_GDP_{it} = \beta_0 + \beta_1 polCMP_{it} + \beta_2 d_log_GDPpCAP_{it} + \beta_3 d_unemp_{it} + \beta_4 d_over64_{it} + \beta_5 d_openness_{it} + \beta_6 d_debt_{it} + \beta_7 d_urban_{it} + \beta_8 eu_{it} + u_{it}$$

i ...jednotlivé roky

t ...jednotlivé státy

Základní tři metody pro odhad panelových dat jsou Pooled OLS, Fixed effects a Random effects, pro jejich výběr bude postupováno obdobně jako v práci Gramce (2007), bližší testy jsou v Příloze 2. Vhodnou se jeví být metoda Pooled OLS.

Dále je potřeba zkontrolovat, zda se v modelech neobjevuje (multi)kolinearita, heteroskedasticita a autokorelace. Testy jsou opět přiloženy jako Příloha 3, 4 a 5. Multikolinearita ani heteroskedasticita v mých modelech problémy nečiní, avšak výsledky testů autokorelace se u obou modelů liší. Zatímco Model 1 obsahuje autokorelaci, u Modelu 2 jsou zpožděná rezidua významná pouze na 10% hladině významnosti, což autokorelaci významně nepotvrzuje. Přesto autokorelace v prvním modelu nemá vliv přímo na velikost koeficientů, ale na výpočet standardních chyb odhadů, což může zapříčinit nesprávnou identifikaci koeficientu jako statisticky významného či nikoliv. Proto budou u Modelu 1 použity robustní standardní chyby odhadů (*Robust standard errors - Arellano*).

3.3 Interpretace a diskuze výsledků

Tabulka 3 – výsledky regresních koeficientů (t-statistiky jsou uvedeny v závorkách, *** znamenají významnost na 1% hladině významnosti, ** pak na 5%)

Proměnné a statistiky	Model 1 (Arellano)	Model 2
const	-0.201 (-0.4114)	1.154 (2.0842**)
polCPG	0.0752176 (0.5900)	-
polCMP	-	-0.0337 (-2.5234**)
<i>d_l_GDPpCap</i>	-5.932 (-1.548)	-22.496 (-2.8476***)
<i>d_Unemp</i>	-0.085 (-0.9383)	-0.135 (-0.8482)
<i>d_over64</i>	0.111 (0.1676)	-0.358 (-0.3739)
<i>d_openness</i>	-0.049 (-4.365***)	-0.048 (-2.2686**)
<i>d_debt</i>	0.128 (4.192***)	0.073 (1.5457)
<i>d_urban</i>	0.002 (0.006115)	-0.466 (-0.6889)
eu	0.029 (0.1014)	-0.473 (-1.2995)
n	306	201
R ²	0.11	0.18

I vzhledem k autokorelaci v Modelu 1 bude vybrán pro interpretaci Model 2. Pro výklad Modelu 1 přirozeně stačí zaměnit hodnoty jednotlivých koeficientů.

Interpretace je formulována za předpokladu *ceteris paribus*. Konstanta obvykle nedává valný smysl, a proto se posunu přímo ke koeficientu u *polCMP*. Ten lze vyložit tak, že *podíl vládních výdajů k HDP se zvyšuje o 0.33 procentního bodu pomaleji při zvýšení skóre mediánového voliče o 10 bodů*. Koeficient je významný a dává i intuitivní smysl, neboť vyšší skóre mediánového voliče značí pravicovější strany. U Modelu 1 taktéž vychází smysluplné znaménko u *polCPG*, jehož statisticky nevýznamný koeficient tvrdí, že *podíl vládních výdajů k HDP se zvyšuje o 0.08 procentního bodu rychleji při zvýšení ukazatele CPG o 1*. Neboli dominantně levicová vláda zrychluje růst vládních výdajů k HDP o 0.32 (0.08 x 4 intervaly) procentního bodu rychleji než vláda dominantně pravicová.

U $d_1_GDPpCap$ koeficient znamená, že *podíl vládních výdajů k HDP se zvyšuje o 0.22 procentního bodu pomaleji při jednocentním zvýšení HDP na hlavu*. To by podporovalo spíše hypotézu o proticyklickém fiskálním působení vlády než o působení Wagnerova zákona.

Proměnnou sledující nezaměstnanost lze interpretovat tak, že *podíl vládních výdajů k HDP se zvyšuje o 0.13 procentního bodu pomaleji při růstu nezaměstnanost o 1 procentní bod*. Takové působení nebylo předpokládáno, zde je však vhodné připomenout, že vysvětlení v Tabulce 2 byla vztažena k hladinám a nikoliv změnám (diferencím), ve kterých byla následně regrese provedena. Vysvětlení může spočívat v tom, že se zvyšující se nezaměstnaností se snižuje i výběr důchodových daní, což omezuje stát v expanzi. Koeficient však není statisticky významný.

Korelace u $d_openness$ vychází statisticky významně a značí, že *podíl vládních výdajů k HDP se zvyšuje o 0.05 procentního bodu pomaleji při růstu otevřenosti ekonomiky (součtu importů a exportů vůči HDP) o 1 procentní bod*. Zde vychází koeficient významný a s velmi podobnou hodnotou i u Modelu 1, což by naznačovalo jeho relativně dobrou robustnost. Směr působení však vychází odlišně od předpokladů. Teoreticky může být vysvětlením prohlubující se liberalizace mezinárodního obchodu v rámci EU, která zvyšuje bohatství zemí měřeným HDP. Hrubý domácí produkt je však zároveň jmenovatelem naší vysvětlované proměnné, a tudíž ji snižuje.

Koeficient u proměnné d_debt není statisticky významný a předpokládá, že *podíl vládních výdajů k HDP se zvyšuje o 0.07 procentního bodu rychleji při růstu státního dluhu o 1 procentní bod*. To by značilo, že vlády skutečně jsou zatíženy stále dražší dluhovou službou.

Poslední tři proměnné d_over64 , d_urban a eu mají v obou modelech opačná znaménka a jsou statisticky nevýznamné.

Hodnoty n značí, že v prvním modelu bylo použito 306 pozorování a v druhém modelu pouze 201 – připomínám, že v prvním modelu je použita proměnná $polCPG$ s daty mezi roky 1993-2007, zatímco v Modelu 2 je $polCMP$ dostupná jen pro roky 1993-2003 a o další pozorování jsme přišli kvůli užití prvních diferencí. Nízké hodnoty indexu determinace, který vysvětluje, kolik rozptylu vysvětlované proměnné bylo v průměru vysvětleno modelem, je potřeba brát taktéž s ohledem na použité první diference.

Celkově tak výsledky ukazují, že pravice či levice skutečně ovlivňuje růst poměru státních výdajů k HDP a to v souladu s hypotézou uvedenou v teoretické části. Přesto je třeba brát výsledky velmi střízlivě a to z několika důvodů. V první řadě jde o poměrně nízký počet pozorování, který byl v modelech použit. Dále se výsledky vztahují k testovaným evropským

zemím, přičemž pro vyšší vypovídací hodnotu by bylo v dalším výzkumu vhodné zařadit více vyspělých zemí (např. USA, Izrael, Kanadu aj.) a to ideálně v delším časovém období, například od konce 70. let, kdy se lehce proměnilo paradigma náhledu na makroekonomické působení státu. Modely se také ukazují jako značně nerobustní, což lze vyčíst z opačných znamének u třech proměnných (d_{over64} , d_{urban} a eu). V neposlední řadě je třeba uvažovat o samotné politologické kvantifikaci levice a pravice. Pro skutečně objektivní posouzení by bylo třeba řazení stran na politickém spektru co nejvíce automatizovat, aby se vyloučil subjektivní prvek hodnocení odborníků. To však naráží na problém, že pravděpodobně v každé zemi se pojem pravice a levice jinak vyvíjí a je také vnímán odlišně – Orbánova vláda v Maďarsku, která zestátnila soukromé důchodové fondy a razantně zregulovala ceny energií je označována za pravicovou, zatímco liberální reformy německého pracovního práva v rámci tzv. Hartzovy koncepce byly přijaty „levicovými“ sociálně-demokratickými vládami, dalších příkladů by se jistě dalo najít mnoho. Pokud se tedy na pravicovost a levicovost nerezignuje jako na neměřitelnou, jako ideální kompromis se jeví určité standardizované namixování jednotlivých metod kvantifikace.

Závěr

Dělení na levice a pravici prakticky každodenně zmiňované v médiích má minimálně v ekonomické oblasti stále svůj smysl a poukazuje na to, že lidé v souladu s Downsovým názorem vysloveným již v 50. letech při používání těchto kategorií jednají racionálně.

Moje výsledky nepotvrzují zcela hypotézy školy konvergence, která hovoří o stále více se sblížujících politikách napříč politickými ideologiemi a vyspělými státy. Přesto však souhlasím s tím, že tyto dvě politologické kategorie mohou být v budoucnu ohroženy zejména dvěma vlivy – stále rostoucí mezinárodní provázaností států prostřednictvím mezinárodních organizací a mezinárodního obchodu a také sílící pozicí nevolených apolitických úředníků. Pokud uvážíme, že občané při rozhodování o volebním chování standardně zvažují náklady a výnosy, rozostřená hranice mezi levicí a pravicí může snižovat právě ony výnosy tím, že se lidem bude zdát, že o ničem významném jejich hlas nemůže rozhodnout. Důsledkem může být snižující se volební účast.

Co se týče konkrétních výsledků, vlastní model odhaduje, že rozdíl mezi vládami vzdálenými od sebe 10 body skóre mediánového voliče či rozdíl mezi dominantně levicovou a dominantně pravicovou vládou činí v růstu vládních výdajů vůči HDP cca 0.3 procentního

bodů. To se může jevit jako zanedbatelný rozdíl, avšak po dvou klasických volebních cyklech může tento rozdíl činit zhruba 2 – 3 procentní body celkového hrubého domácího produktu. Nejvyšší přidanou hodnotu práce spatřuji ve vytyčení možných protichůdných tendencí působících na to, zda se rozdíl mezi pravicí a levicí bude prosazovat, v úvodu do poměrně problematické politologické kvantifikace velmi kvalitativních kategorií levice a pravice, který je však nutný pro ekonometrické měření, a v obohacení ekonomického modelu vládních výdajů o nové proměnné z oblasti politické vědy.

Perspektivně vidím v tomto oboru další výzkumy vlivu pravice a levice na jiné ukazatele, u kterých by se dal předpokládat jejich rozdílné působení, ať už jde o počty zaměstnanců ve státním sektoru, umístění v indexu ekonomické svobody nebo o množství legislativní regulace ekonomiky. K přesnějšímu zachycení vlivu může v budoucnu také přispět lepší dostupnost dat, jejichž množství a šíře se v dnešním elektronizovaném světě každým rokem rychle rozšiřuje, lepší ekonometrické techniky i objektivnější politologické ukazatele.

Seznam literatury a zdrojů dat

BENOIT, Kenneth; LAVER, Michael. Estimating party policy positions: Comparing expert surveys and hand-coded content analysis. *Electoral Studies*, 2007, 26.1: 90-107.

BLAIS, Andre; BLAKE, Donald; DION, Stephane. Do parties make a difference? Parties and the size of government in liberal democracies. *American Journal of Political Science*, 1993, 40-62.

BLAIS, Andre; BLAKE, Donald; DION, Stephane. Do parties make a difference? A reappraisal. *American Journal of Political Science*, 1996, 514-520.

CASELLI, Francesco; MORELLI, Massimo. Bad politicians. *Journal of Public Economics*, 2004, 88.3: 759-782.

CABADA, Ladislav; KUBÁT, Michal. Úvod do studia politické vědy. Eurolex Bohemia, 2004.

CUSACK, Thomas R. Partisan politics and public finance: Changes in public spending in the industrialized democracies, 1955–1989. *Public choice*, 1997, 91.3-4: 375-395.

DE NEVE, Jan-Emmanuel. The median voter data set: voter preferences across 50 democracies. *Electoral Studies*, 2011, 30.4: 865-871.

DOWNS, Anthony. An economic theory of political action in a democracy. *The Journal of Political Economy*, 1957, 135-150.

EPIFANI, Paolo; GANCIA, Gino. Openness, government size and the terms of trade. *The Review of Economic Studies*, 2009, 76.2: 629-668.

FINSERAAS, Henning; VERNBY, Kåre. What parties are and what parties do: partisanship

and welfare state reform in an era of austerity. *Socio-Economic Review*, 2011, 9.4: 613-638.

GRAMC, Boris. Factors of the size of government in developed countries. *Prague Economic Papers*, 2007, 2: 130-142.

HELLWIG, Timothy. Explaining the salience of left–right ideology in postindustrial democracies: The role of structural economic change. *European Journal of Political Research*, 2008, 47.6: 687-709.

IMBEAU, Louis M.; PÉTRY, François; LAMARI, Moktar. Left-right party ideology and government policies: A meta-analysis. *European Journal of Political Research*, 2001, 40.1: 1-29.

JÄCKLE, Sebastian. Datasets for the Analysis of Government Termination—a Comparison between Warwick and Woldendorp/Keman/Budge.

JÄCKLE, Sebastian. Measuring Political Party Ideologies—Combining Expert Scale and Text Based Approaches. In: Paper presenterat på IPSA World Conference, Santiago de Chile. 2009.

KNILL, Christoph. Introduction: Cross-national policy convergence: concepts, approaches and explanatory factors. *Journal of European Public Policy*, 2005, 12.5: 764-774.

LOWERY, David; BERRY, William D. The growth of government in the United States: an empirical assessment of competing explanations. *American Journal of Political Science*, 1983, 665-694.

HIBBS JR, Douglas A. Political parties and macroeconomic policy. *The American political science review*, 1977, 1467-1487.

PICKERING, Andrew; ROCKEY, James. Ideology and the Growth of Government. *Review of Economics and Statistics*, 2011, 93.3: 907-919.

PIERSON, Paul. The new politics of the welfare state. *World politics*, 1996, 48: 143-179.

RODRIK, Dani. Why do more open economies have bigger governments? *Journal of Political Economy*, 1996, 106.5: 997-1032.

SCHMIDT, Manfred G. When parties matter: A review of the possibilities and limits of partisan influence on public policy. *European Journal of Political Research*, 1996, 30.2: 155-183.

VOLKENS, Andrea. Strengths and weaknesses of approaches to measuring policy positions of parties. *Electoral Studies*, 2007, 26.1: 108-120.

WOOLDRIDGE, Jeffrey M. *Introductory Econometrics: A Modern Approach*. Mason, OH: South-Western, 2009.

WOOLDRIDGE, Jeffrey M. *Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data*. The MIT Press, 2002.

DATA

polCMP - DE NEVE, Jan-Emmanuel. The median voter data set: voter preferences across 50 democracies. *Electoral Studies*, 2011, 30.4: 865-871.

polCPG - Jaap Woldendorp, Hans Keman, Ian Budge (2011), *Party Government in 40 Democracies 1945-2008*. Composition-Duration-Personnel.

G_GDP - IMF World Economic Outlook

GDPpCap - IMF World Economic Outlook

over64 – World development indicators

opennes – World development indicators

debt – IMF World Economic Outlook

urban – World development indicators

unemp - IMF World Economic Outlook

eu – Ministerstvo zahraničních věcí ČR

Přílohy

Příloha 1 – testování I(0) a I(1) časových řad

Lze zhruba říci, že pokud vychází regresní koeficient β_t v rovnici č. 3 vyšší než 0,8-0,9, je vhodné uvažovat o časové řadě jako o silně závislé (highly persistent) a použít raději její první diferenci:

$$y_t = \beta_t y_{t-1} + e_t \quad t = 1, 2, \dots \quad (3) \quad \text{Wooldridge (2009, s. 394)}$$

Tabulka 3 – Výsledky testování I(0) a I(1) procesů

Proměnná	Velikost β_t	Úprava
<i>G_GDP</i>	0,92 (I(1))	první diference
<i>log_GDPpCAP</i>	0,98 (I(1))	první diference
<i>unemp</i>	0,91(I(1))	první diference
<i>over64</i>	1,00 (I(1))	první diference
<i>openness</i>	1,00 (I(1))	první diference
<i>debt</i>	0,98 (I(1))	první diference
<i>urban</i>	1,00 (I(1))	první diference

Dummy proměnná *eu* testována nebyla, její první diference by ani neumožňovala smysluplnou interpretaci. Obdobně politické vysvětlující proměnné budou zachovány v původním stavu.

Příloha 2 – Pooled OLS, Fixed Effects či Random effects?

Pro zjištění, která z metod je pro použitá data nejvhodnější, bude model nejdříve odhadnut pomocí Pooled OLS, která bere panelová data pouze jako $i \times t$ průřezů a následně je odhadne pomocí metody nejmenších čtverců. Následně se zaměříme na výstup *Panel diagnostics*:

Model 1:

Joint significance of differing group means:

$$F(24, 273) = 0.961395 \text{ with } p\text{-value } 0.518043$$

(A low p-value counts against the null hypothesis that the pooled OLS model is adequate, in favor of the fixed effects alternative.)

Breusch-Pagan test statistic:

$$LM = 0.91333 \text{ with } p\text{-value} = \text{prob}(\text{chi-square}(1) > 0.91333) = 0.339232$$

(A low p-value counts against the null hypothesis that the pooled OLS model is adequate, in favor of the random effects alternative.)

Model 2:

Joint significance of differing group means:

$$F(24, 168) = 0.738755 \text{ with } p\text{-value } 0.806073$$

(A low p-value counts against the null hypothesis that the pooled OLS model is adequate, in favor of the fixed effects alternative.)

Breusch-Pagan test statistic:

$$LM = 1.53278 \text{ with } p\text{-value} = \text{prob}(\text{chi-square}(1) > 1.53278) = 0.215695$$

(A low p-value counts against the null hypothesis that the pooled OLS model is adequate, in favor of the random effects alternative.)

Z vysokých p-hodnot ($p > 0.05$) lze odvodit, že se ani v prvním ani v druhém testu nepodařilo vyvrátit nulovou hypotézu o vhodnosti použití metody Pooled OLS u obou modelů, a proto bude využita.

Příloha 3 – Kolinearita

Kolinearita byla otestována pomocí zabudovaného testu (*Tests – Collinearity*).

Model 1:

Values > 10.0 may indicate a collinearity problem

d_Unemp 1.564

d_over64 1.104

d_openness 1.140

d_debt 1.307

d_urban 1.223

polCPG 1.071

d_l_GDPpCap 1.664

eu 1.339

Model 2:

Values > 10.0 may indicate a collinearity problem

d_Unemp 1.530

d_over64 1.130

d_openness 1.228

d_debt 1.504

d_urban 1.312

polCMP 1.169

d_l_GDPpCap 1.950

eu 1.616

Kolinearita se tedy v modelech nevyskytuje.

Příloha 4 – Heteroskedasticita

Heteroskedasticita bude otestována pomocí Whiteova testu, jenž je nastaven s nulovou hypotézou potvrzující homoskedasticitu (*Tests – Heteroskedasticity – White's test*).

Model 1:

Test statistic: $TR^2 = 53.643680$,

with p -value = $P(\text{Chi-square}(43) > 53.643680) = 0.128120$

Model 2:

Test statistic: $TR^2 = 42.955109$,

with p -value = $P(\text{Chi-square}(43) > 42.955109) = 0.473239$

Ani jeden z testů tak nevyvrátil nulovou hypotézu o homoskedasticitě, a proto heteroskedasticita v modelech problémy nečiní.

Příloha 5 – Autokorelace

Test autokorelace bude proveden podle postupu Wooldridge (2002). Ten navrhuje odhadnout celý model v prvních diferencích, následně uložit jeho residua a nakonec provést regresi residuí na jejich zpožděných hodnotách. Pokud koeficient u regresoru autok1_1 či autok2_1 vyjde významný na 5% hladině významnosti, v modelu se autokorelace vyskytuje.

Model 1:

Dependent variable: autok1

	<i>Coefficient</i>	<i>t-ratio</i>	<i>p-value</i>
const	0.124999	1.3375	0.18215
autok1_1	-0.119286	-2.3032	0.02201**

Model 2:

Dependent variable: autok2

	<i>Coefficient</i>	<i>t-ratio</i>	<i>p-value</i>
const	0.166918	1.3570	0.17654
autok2_1	-0.110884	-1.7518	0.08158*

Lze vidět, že v prvním případě se v modelu autokorelace na standardní 5% hladině významnosti problém autokorelace vyskytuje, zatímco v druhém ne. V Modelu 1 tak budou použity robustní standardní chyby odhadů.